

Wanda Szata

AIDS I ZAKAŻENIE HIV W 1997 ROKU*

AIDS W 1997 r.

W Polsce zgłoszono 114 zachorowań na AIDS rozpoznanych w 1997 r. Liczba ta była większa o 5 (4,6%) od liczby zachorowań rozpoznanych w 1996 r.; przewyższała medianę za lata 1991-1995 o 45 (65,2%). Zapadalność wynosiła 0,3 na 100 000 mieszkańców; była analogiczna jak zapadalność w 1996 r. lecz nieco wyższa od mediany za lata 1991-1995 (0,2).

Ponad jedną trzecią (36) liczby zachorowań rozpoznanych w 1997 r. zgłoszono z opóźnieniem – do końca listopada 1998 r. Ponadto w 1998 r. zgłoszono z opóźnieniem jedno zachorowanie rozpoznane w 1993 r., jedno w 1994 r. i cztery w 1996 r.

U chorych, u których rozpoznano AIDS w 1997 r., określono następujące choroby wskaźnikowe: kandydozę przełyku – u 37 osób, zapalenie płuc wywołane przez *Pneumocystis carinii* – u 16, gruźlicę płuc – u 15, zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV – u 11 oraz nawracające zapalenie płuc – u 10 osób.

Ponadto rozpoznano:

- siedmiokrotnie: gruźlicę pozapłucną i encefalopatię związaną z zakażeniem HIV;
- sześciokrotnie: toksoplazmozę mózgu;
- czterokrotnie: zapalenie siatkówki wywołane przez wirus cytomegalii;
- trzykrotnie: zmiany wywołane przez *Herpes simplex*, postępującą wieloogniskową leukoencefalopatię i chłoniaka immunoblastycznego;
- dwukrotnie: kryptokokozę pozapłucną, zakażenie oportunistyczne bliżej nieokreślone i chłoniaka bliżej nieokreślonego;
- jednokrotnie: zakażenia bakteryjne, liczne lub nawracające u dziecka w wieku poniżej 13 lat, rozsianą kokcydioidomykozę, chorobę wywołaną wirusem cytomegalii, zmiany wywołane przez *Mycobacterium avium intracellulare*, nieokreśloną mykobakteriozę, nawracającą posocznicę wywołaną przez bakterie z rodzaju *Salmonella*, mięsaka Kaposiego i chłoniaka Burkitta.

W 1997 r. w 78 przypadkach AIDS podano liczbę komórek CD4. U 31 chorych była ona niższa od 50 na mikrolitr, u 36 wynosiła od 50 do 199, u 9 – od 200 do 499 i u dwóch była wyższa (627 i 809 na mikrolitr).

Wśród chorych z AIDS rozpoznanym w 1997 r. przeważali narkomani (64 osoby; 56,1% ogółu chorych) (tab. I); dwudziestu dwu chorych zakaziło się drogą kontaktów homo-biseksualnych, dwunastu drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych,

* uzupełniane do listopada 1998 r. włącznie

Tabela I. Liczba zachorowań* i zgonów** chorych na AIDS w Polsce w latach 1986-1997 wg drogi przenoszenia zakażenia

Table I. Number of AIDS cases* and deaths** of AIDS sufferers in Poland in 1986-1997 by transmission group

Rok	Zachorowania						Zgony					
	H-/Bi	N	He	I	Bd	Ogółem	H-/Bi	N	He	I	Bd	Ogółem
1986	1					1	1					1
1987	1		1			2	1		1			2
1988	2					2	2					2
1989	17	6	1			24	11	3				14
1990	13	5	3			21	8	1	3			12
1991	16	24	4	1	1	46	9	3			1	13
1992	12	19	2	2		35	13	11	4			28
1993	21	32	11	4	1	69	13	14	4	2	1	34
1994	29	49	12	5	4	99	24	17	6	3	4	54
1995	27	53	20	4	10	114	18	37	15	3	5	78
1996	25	54	15	5	10	109	18	35	10	3	8	74
1997	22	64	12	3	13	114	10	34	6	2	8	60
Razem	186	306	81	24	39	636	128	155	49	13	27	372

* wg roku rozpoznania; ** wg daty zgonu; H-/Bi - homo- i biseksualiści, N - zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających, He - zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, I - inni, Bd - brak danych

a pozostałe szesnaście osób to: dwoje dzieci, kobieta trudniąca się prostytutką i trzynastu osób bez informacji o drodze zakażenia.

Zarejestrowano zachorowania 84 mężczyzn i 30 kobiet. Wiek chorych kształtował się następująco: dwoje dzieci (dziesięcio- i czternastomiesięczne), 20-29 lat - 36 osób, 30-39 - 38 osób, 40-49 - 30, 50-59 - 7 oraz jedna osoba 67-letnia.

W 1997 r. odnotowano zachorowania na AIDS w 26 województwach. Liczba zachorowań mieściła się w granicach od jednego - w ośmiu województwach, do 15 (13,2% ogółu) w woj. gdańskim (tab. III). Ponadto m.in. w woj. st. warszawskim wystąpiło 14 zachorowań oraz po 10 w woj. katowickim i wrocławskim. W poszczególnych województwach, w których zarejestrowano AIDS, zapadalność wahała się od 0,1 (w woj. częstochowskim, nowosądeckim i rzeszowskim) do 1,0 na 100 000 (w woj. gdańskim).

W 1997 r. zarejestrowano ogółem 60 zgonów chorych na AIDS. Była to liczba mniejsza od liczby zgonów w 1996 r. o 14 (18,9%), lecz o 26 (76,5%) większa od mediany za lata 1991-1995. Ponad połowę (56,7%) liczby zmarłych stanowili narkomani. W 1997 r. umieralność wynosiła 0,2 na 100 000 mieszkańców i była analogiczna jak umieralność w 1996 r.

Zgony chorych na AIDS odnotowano w 19 województwach. Liczba zgonów wahała się od jednego (w ośmiu województwach) do 12 (w woj. st. warszawskim). Najwyższa była umieralność w woj. toruńskim (0,7), a ponadto: w woj. st. warszawskim i gdańskim (po 0,5) oraz w poznańskim, szczecińskim i wrocławskim (po 0,4 na 100 000 mieszkańców).

AIDS W LATACH 1986-1997

Od rozpoczęcia rejestracji do 31 grudnia 1997 r. rozpoznano w Polsce i zgłoszono do Zakładu Epidemiologii PZH ogółem 636 zachorowań na AIDS. Mieściły się one w następujących kategoriach: zakażenia oportunistyczne – u 533 osób, mięsak Kaposiego – u 9, zakażenia oportunistyczne i mięsak Kaposiego – u 7, chłoniak – u 12, encefalopatia związana z zakażeniem HIV – u 30, zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV – u 44 osób oraz rak inwazyjny szyjki macicy – u 1 osoby.

Wśród 636 chorych z AIDS rozpoznanych w latach 1986-1997 najczęściej było narkomanów i znaczną grupę stanowili homo- i biseksualiści (odpowiednio: 48,1% i 29,2% ogółu); 12,7 % ogółu chorych stanowili zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych. Wśród ogółu chorych przeważali mężczyźni (83,0%) (tab. II), osoby w wieku 30-39 lat (41,7%) oraz mieszkający w woj. st. warszawskim (28,9%) (tab. III).

W latach 1986-1997 stwierdzono AIDS u 108 kobiet. Najwięcej z nich (66) zakaziło się w związku ze stosowaniem środków odurzających, 28 – drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, a ponadto były wśród nich: trzy dziewczynki z matek zakażonych HIV, dwie biorczyńce krwi, jedna kobieta trudniąca się prostytucją, jedna kobieta biseksualna i siedem bez informacji o drodze zakażenia.

Kobiety były młodsze od mężczyzn, a narkomani młodszy od homo- i biseksualistów.

W latach 1986-1997 odnotowano AIDS w większości województw (45). Najwięcej zachorowań zarejestrowano w woj. st. warszawskim – 184, a ponadto m.in.: 62 – w woj. gdańskim, 61 – w katowickim, po 36 – w bydgoskim i wrocławskim; w 10 województwach zarejestrowano po jednym zachorowaniu. W latach 1986-1997 zgłoszono ogółem z 38 województw 372 zgony chorych na AIDS. Liczba zgonów w poszczególnych województwach wahała się od jednego (w 12 województwach) do 113 w woj. st. warszawskim; po 34 zgony zarejestrowano w woj. gdańskim i katowickim, 22 w bydgoskim i 21 we wrocławskim.

Tabela II. Zachorowania na AIDS w Polsce w latach 1986-1997.

Podział wg płci, wieku* i drogi przenoszenia zakażenia

T a b l e II. AIDS in Poland in 1986-1997 by sex, age* and transmission group

Wiek (lata)	Płeć			Droga przenoszenia zakażenia					
	M	K	Ogółem	H-/Bi	N	He	I	Bd	Ogółem
< 20	10	4	14		2		12		14
20-29	121	49	170	20	122	16	6	6	170
30-39	229	36	265	74	149	27	2	13	265
40-49	120	13	133	56	33	25	3	16	133
50-59	35	5	40	26		12		2	40
≥ 60	13	1	14	10		1	1	2	14
Razem	528	108	636	186	306	81	24	39	636

* dokładny wiek (lata) w chwili rozpoznania AIDS; M – mężczyźni, K – kobiety, H-/Bi – homo- i biseksualiści, N – zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających, He – zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, I – inni, Bd – brak danych

c.d. tab. III

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
38. Skierniewickie	0	0,0					3	0	0,0	1	0,2			2
39. Słupskie	0	0,0					3	0	0,0					2
40. Suwalskie	0	0,0					2	0	0,0					1
41. Szczecińskie	2	0,2	6	0,6	7	0,7	25	0	0,0	7	0,7	4	0,4	15
42. Tarnobrzeskie					1	0,2	2					1	0,2	2
43. Tarnowskie	0	0,0					2	0	0,0					1
44. Toruńskie	1	0,2	1	0,2	5	0,7	13	0	0,0	2	0,3	5	0,7	10
45. Wąbrzyskie	0	0,0	3	0,4	2	0,3	8	0	0,0	1	0,1	2	0,3	6
46. Włocławskie							1	0	0,0					1
47. Wrocławskie	3	0,3	3	0,3	10	0,9	36	3	0,3	1	0,1	5	0,4	21
48. Zamojskie														
49. Zielonogorskie	2	0,3	3	0,5	6	0,9	19	1	0,2	1	0,2	1	0,2	7

* rejestrowanie wg miejsca zamieszkania; l – liczba, zap. – zapadalność na 100 000 mieszkańców;
um. – umieralność na 100 000 mieszkańców; 0 – wystąpiły zachorowania lub zgony

Wśród zmarłych największy odsetek stanowili narkomani, a następnie homo- i biseksualści (odpowiednio: 41,7% i 34,4%).

W latach 1986–1997 w 41,0% ogółu zachorowań na AIDS stwierdzono odstęp powyżej 3 lat między wykryciem zakażenia HIV a rozpoznaniem AIDS (tab. IV). W poszczególnych latach odsetek ten wzrastał, a w ostatnich trzech latach (1995, 1996 i 1997) stanowił 50 lub więcej procent rozpoznanych zachorowań (odpowiednio: 50,9%, 55,1% i 50,0%).

Tabela IV. AIDS w latach 1986–1997. Podział wg roku rozpoznania AIDS oraz czasu między stwierdzeniem zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

Table IV. AIDS cases in 1986–1997 by year of diagnosis and interval between diagnosis of HIV infection and AIDS

Rok rozpoznania AIDS	Czas między stwierdzeniem zakażenia HIV i zachorowania na AIDS				
	rozpoznanie równoczesne	poniżej 1 roku	rok do 3 lat	powyżej 3 lat	ogółem
1986–1988	5	–	–	–	5
1989	13	4	5	2	24
1990	8	9	3	1	21
1991	5	20	19	2	46
1992	5	11	10	9	35
1993	14	15	13	27	69
1994	18	10	26	45	99
1995	24	18	14	58	114
1996	25	15	9	60	109
1997	23	15	19	57	114
Razem	140	117	118	261	636

U zdecydowanej większości (78,2%) spośród 372 chorych na AIDS, którzy zmarli w latach 1986–1997, rozpoznano ten zespół w chwili zgonu lub przeżyli oni – od rozpoznania AIDS do zgonu – okres krótszy niż 1 rok. Pozostałe osoby (81) żyły po rozpoznaniu AIDS rok lub dłużej. Większość z nich (53 osoby) zmarła w ciągu 2 lat od postawienia rozpoznania. Najpóźniej – po 6 latach i pięciu miesiącach – zmarł mężczyzna – narkoman, który w chwili rozpoznania AIDS miał 19 lat; obecność przeciwciał anti-HIV stwierdzono u niego na rok i 9 miesięcy przed rozpoznaniem AIDS.

ZAKAŻENIA HIV W 1997 r.

Od 1 stycznia do 31 grudnia 1997 r. u obywateli polskich wykonano ogółem 1 142 368 badań przesiewowych w kierunku przeciwciał anti-HIV tj. liczbę podobną jak w roku 1996 (1 190 140) (tab. V). Ponadto w CSK WAM zbadano 42 196 dawców krwi. Badaniu poddało się o 10% mniej homo- i biseksualistów, o 22% mniej chorych na hemofilię i o 28% więcej osób trudniących się prostytutką. CSK WAM zbadał o prawie siedem tysięcy mniej biorców krwi, a Instytut Hematologii i Transfuzjologii o blisko osiem i pół tysiąca więcej dawców krwi.

W 1997 r. do Zakładu Epidemiologii PZH zgłoszono nowo wykryte zakażenie HIV 579 obywateli polskich – o 28 (5,1%) więcej niż w roku 1996. Wśród nich nadal przeważali zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających (315 osób, 54,4% ogółu zakażonych). Stanowiło to odsetek niższy niż w roku 1996 (62,3%). Równocześnie jednak w roku 1997 odsetek osób bez informacji o drodze zakażenia był wyższy niż w roku 1996 (odpowiednio: 31,3% i 24,5% ogółu nowo wykrytych

Tabela V. Nowo wykryte zakażenia HIV w 1997 r.

Table V. Newly discovered HIV infections in 1997

Grupa badanych	Liczba badań ogółem	W tym serologicznie dodatnich*	
		Liczba osób	Częstość**
Homo- i biseksualiści	428	33	7,7
Stosujący środki odurzające we wstrzyknięciach	6 725	315	4,7
Osoby trudniące się prostytutką	609	2	0,3
Biorcy krwi, nasienia, tkanek i narządów	31 417	–	–
Chorzy na hemofilię	123	1	0,8
Osoby z ww. grup – razem	39 302	351	0,9
Dawcy krwi***	961 835	27****	0,003
Inni/brak danych	141 231	202	×
Obywatele polscy ogółem	1 142 368	579	0,05
Obcokrajowcy	1 279	19	1,5

* bez MSW i PKP;

** liczba osób serologicznie dodatnich na 100 wykonanych badań;

*** wg danych Instytutu Hematologii i Transfuzjologii;

**** jeden kandydat na krwiodawcę zakaził się stosując środki odurzające we wstrzyknięciach, o pozostałych brak danych o drodze zakażenia

× obliczanie częstości jest niecelowe ze względu na prawdopodobne różnice dróg zakażenia osób badanych i serologicznie dodatnich

zakażeń). Ponadto wiadomo m.in., że co najmniej 16 osób uległo zakażeniu drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych.

W 1997 r. (tab. V) liczba nowo wykrytych zakażeń na 100 wykonanych badań w kierunku przeciwciał anti-HIV, przeprowadzonych wśród homo- i biseksualistów oraz stosujących środki odurzające we wstrzyknięciach nieco się obniżyła.

W 1997 r. wśród nowo wykrytych zakażonych osób nadal większość stanowili mężczyźni – 71% ogółu zakażonych, 3 w proporcji mężczyzn na 1 kobietę; (411 mężczyzn, 138 kobiet, 9 osób bez informacji o płci). W porównaniu z rokiem 1996 różnica ta zmieniła się nieznacznie na niekorzyść kobiet.

Kobiety, u których w 1997 r. rozpoznano zakażenie HIV, w większości przypadków uległy zakażeniu w związku ze stosowaniem środków odurzających (94; 68,1% ogółu zakażonych kobiet). Był to odsetek wyższy niż w 1996 r., lecz trudno wykluczyć tu wpływ pełniejszej informacji o drodze zakażenia. Ponadto wśród kobiet było: 6 zakażonych drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, 2 trudniące się prostytutką i 36 bez informacji o drodze zakażenia.

W 1997 r. wśród zakażonych nadal przeważały osoby młode, w wieku 20–29 lat (278 osób, 48,0% ogółu zakażonych). W pozostałych grupach wieku było: do 20 lat – 37 osób (dwoje dzieci w trzecim roku życia, dwoje w czwartym i jedno w siódmym, oraz 15–19 – latki), 30–39 lat – 146, 40–49 lat – 65, 50–59 – 10 i 60 lub więcej lat – dwie osoby; brak informacji o wieku 41 osób. Zakażone kobiety były młodsze niż mężczyźni; w wieku poniżej 20 lat było 12,3% kobiet i 4,9% mężczyzn, a w grupie 20–29 lat – 59,4% kobiet i 46,0% zakażonych mężczyzn.

W 1997 r. zgłoszono podejrzenie zakażenia HIV u dwanaściorga dzieci – po wykryciu przeciwciał anti-HIV w wieku poniżej 18 miesięcy.

Serologicznie dodatnie osoby, u których wykryto zakażenie HIV w 1997 r. miały miejsce zamieszkania na terenie 41 województw (tab. VI). Najwięcej nowo wykrytych

Tabela VI. Nowo wykryte zakażenia HIV obywateli polskich – 1997 r., podział wg województw* i grup zakażonych

Table VI. Newly discovered HIV infections of Polish citizen, by voivodeship and transmission group – 1997

Województwo	Grupa zakażonych								Razem		
	H-/Bi	N	D	Hem	P	He	Dz	Bd	liczba	%	liczba na 100 tys. mieszk.**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
POLSKA	33	315***	27***	1	2	16	5	181	579	100,0	1,5
1. St. warszawskie	4	30	3					12	49	8,5	2,0
2. Białkopodlaskie											
3. Białostockie		15						4	19	3,3	2,7
4. Bielskie		9	1						10	1,7	1,1
5. Bydgoskie		3	1			1		2	7	1,2	0,6
6. Chełmskie											
7. Ciechanowskie		3	2						5	0,9	1,1
8. Częstochowskie		2							2	0,3	0,3
9. Elbląskie		6***	1***						6	1,0	1,2
10. Gdańskie	2	4				2		10	18	3,1	1,2

c.d. tab. VI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
11. Gorzowskie		7				1		2	10	1,7	1,9
12. Jeleniogórskie		3						3	6	1,0	1,1
13. Kaliskie		8	2					1	11	1,9	1,5
14. Katowickie	3	20	3					25	51	8,8	1,3
15. Kieleckie		2							2	0,3	0,2
16. Konińskie											
17. Koszalińskie		1							1	0,2	0,2
18. M. krakowskie	2	2	2					1	7	1,2	0,6
19. Krośnieńskie		1						2	3	0,5	0,6
20. Legnickie	1	5						1	7	1,2	1,3
21. Leszczyńskie											
22. Lubelskie		13						2	15	2,6	1,5
23. Łomżyńskie											
24. M. łódzkie	6	5	2	1		1		2	17	2,9	1,5
25. Nowosądeckie											
26. Olsztyńskie								2	2	0,3	0,3
27. Opolskie		5						3	8	1,4	0,8
28. Ostrołęckie		4						4	8	1,4	1,9
29. Piłskie											
30. Piotrkowskie		17	1					2	20	3,5	3,1
31. Płockie			1						1	0,2	0,2
32. Poznańskie	2	2	1		1			4	10	1,7	0,7
33. Przemyskie											
34. Radomskie		1	1					1	3	0,5	0,4
35. Rzeszowskie		1						1	2	0,3	0,3
36. Siedleckie		1						2	3	0,5	0,4
37. Sieradzkie		8	1					2	11	1,9	2,7
38. Skierniewickie								1	1	0,2	0,2
39. Słupskie		1	1					1	3	0,5	0,7
40. Suwalskie	1						1	4	6	1,0	1,2
41. Szczecińskie	2	7	1			2		3	15	2,6	1,5
42. Tarnobrzeskie								1	1	0,2	0,2
43. Tarnowskie								1	1	0,2	0,1
44. Toruńskie		13				1		8	22	3,8	3,3
45. Wałbrzyskie		8	1					4	13	2,2	1,8
46. Włocławskie		1						1	2	0,3	0,5
47. Wrocławskie	2	20	2		1	2		5	32	5,5	2,8
48. Zamojskie		7							7	1,2	1,4
49. Zielonogórskie		8						1	9	1,6	1,3
Brak danych	8	72				6	4	63	153	26,4	x

* rejestrowanie wg miejsca zamieszkania; H-/Bi – homo- i biseksualiści;

N – zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających;

D – kandydaci na krwiodawców;

Hem – chorzy na hemofilię;

P – osoby trudniące się prostytutką;

He – zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych;

Dz – dzieci;

Bd – brak danych;

** ludność – stan w dniu 30.06.1997 r.; dane GUS

*** jeden kandydat na krwiodawcę zakażył się stosując środki odurzające we wstrzyknięciach, o pozostałych brak danych o drodze zakażenia

zakażeń odnotowano w woj. katowickim, a następnie w woj. st. warszawskim i wrocławskim (odpowiednio: 51, 49 i 32). U 153 osób (26,4%) brak informacji o miejscu zamieszkania.

Liczba nowo wykrytych zakażeń na 100 000 mieszkańców wynosiła w Polsce 1,5 – podobnie jak w roku 1996. W poszczególnych województwach z odnotowanymi zakażeniami wahała się od 0,1 w woj. tarnowskim do 3,3 w woj. toruńskim, a ponadto wynosiła 3,1 w piotrkowskim, 2,8 w woj. wrocławskim oraz 2,7 w białostockim i sieradzkim. Była równa przeciętnej ogólnopolskiej lub wyższa od niej w trzynastu województwach.

PODSUMOWANIE

Chociaż w ostatnich latach liczba zachorowań na AIDS jest dość stała, a liczba nowo wykrytych zakażeń utrzymuje się na poziomie kilkuset rocznie, jest możliwy niekorzystny rozwój sytuacji epidemiologicznej. Liczba zachorowań na AIDS będzie zależała m.in. od opieki medyczno-socjalnej nad osobami zakażonymi HIV, a liczba nowych zakażeń – od postępowania i zachowań zmierzających do ograniczania szerzenia się zakażeń.

W. Szata

AIDS AND HIV INFECTIONS IN 1997

SUMMARY

In Poland 114 AIDS cases and 579 newly discovered HIV infections have been registered in 1997. Annual numbers of diagnosed and notified AIDS cases and HIV infections were rather stable during last years. The nearest future of HIV/AIDS epidemiological situation will depend on medical and social care, personal behaviours and preventive activities.

Adres autora:

Dr nauk med. Wanda Szata

Zakład Epidemiologii Państwowego Zakładu Higieny

ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa